

TÜRKİYE DIYANET VAKFI YAYINLARI / 330

ÜÇÜNCÜ 1000'E GİRERKEN İSLÂM

Kutlu Doğum Sempozyumu - 2000

ANKARA

2005

e yeralan görüşlerin dinî, hukukî ve bilimsel sorumlulukları
yazarlarına aittir.

Bu kitap;
Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 21.09.1999/952-1
sayılı kararıyla basılmıştır.

•
© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.

•
Birinci Baskı: Şubat 2005, 1.000 Adet

ÜÇÜNCÜ 1000'DE DİNİ TEŞKİLATLANMA VE KURUMLAR-II (RESMÎ ÖRGÜTLENME)

Dr. Tayyar ALTIKULAÇ

Sayın Başkan, değerli dinleyenler; konuşmama başlamadan önce, bu bilim sofrasını bizlere hazırlayanlara, bu organizasyonda emeği geçen herkese teşekkür ediyorum ve burada yapılan konuşmaların, pratik hayatımızda hayırlı sonuçlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Üçüncü 1000 Yılda Dinî Teşkilatlanma ve Kurumlar derken ve hemen ondan sonra da resmî örgütlenme tabiri kullanıldığını dikkate alırsak, evveleminde bu başlık altında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumunu, statüsünü ele almamız gerektiğini düşünebiliriz ya da düşünmeliyiz. Ancak, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan ayrı düşünemeyeceğimiz bir başka ciheti olduğunu da ben düşünüyorum. Çünkü Diyanet İşleri Başkanlığı bir hizmet kuruluşu, bir eğitim kuruluşu değil. Hizmetlerini, merkezde ve sahada yetişmiş insan unsuruyla yerine getiren bir kuruluş. O halde, onun istihdam edeceği, sahada koşturacağı insanları yetiştiren eğitim kurumlarına da onların Diyanet İşleri Başkanlığı açısından bilhassa önem arz eden sorunları varsa, bunlara da kısaca göz atmanın gerektiğini düşünüyorum.

Böyle deyince hatıra, ilâhiyat fakültelerimiz, imam - hatip liselerimiz, Kur'an kurslarımız geliyor. İlâhiyat fakültelerimiz hakkında benim için söz söylemek burada zait olur diye düşünüyorum. Çünkü, benden sonraki sayın konuşmacı, bir ilâhiyat fakültemizin dekanıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı'yla doğrudan ilişkili olarak söylenmesi gereken hususlar varsa, kendileri bunu takdir edecek ve söyleyeceklerdir. Ancak ben, din eğitimi alanının, sadece imam - hatip liseleriyle ilgili bölümünün, Diyanet İşleri Teşkilatı'nı -altını çizerek söylüyorum- doğrudan ilgilendiren bir sinyaline dikkatinizi çekmek istiyorum.

Bildiğiniz gibi ülkemizde sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçildikten sonra, sadece sekiz yılın modeline bağlı olarak -sekiz yıla bağlı olarak değil- sekiz yıllı ilgili seçilen model sebebiyle, imam - hatip liselerinin bünyelerindeki ortaokullar kapatılmış, imam - hatip liseleri, üç yıllık imam - hatip liseleri, ihzârî sınıfıyla birlikte dört yıllık okullar haline getirilmiş. Temel Eğitim Kanununun 32. maddesiyle hem yükseköğretime hem mesleğe eleman yetiştiren imam - hatip liselerinin, yükseköğretime açılan yolları ciddi şekilde daraltılmış. Tabii, bu yapılanları tartışmak bizim buradaki görevimiz değil. Bunları tartışmak için de ya da tartışma açmak için

de konu etmiyorum. Ancak, sonuçları bakımından, Diyanet İşleri Teşkilatı'nın üzerine dikkatle eğilmesi gereken ya da hepimizin düşünmesi gereken bir hususa dikkat çekmek istiyorum. Sekiz yıllık zorunlu eğitim modelinin uygulamasını takip eden yıl, sekiz yılı bitiren öğrencilerden imam - hatip liselerine başvuru sayısı 2400 küsur olmuştur. Yani, 1998 - 1999 öğretim yılı başında 600'ün üzerindeki imam - hatip lisesine başvuru sayısı 2400'ün biraz üzerindedir. Yani, bu okula ilgi, bu modelle ciddi şekilde azalmıştır.

Bu tarihlerde, imam - hatip lisesi mezunlarının ve bütün meslek lisesi mezunlarının, üniversiteye girişlerini sınırlandıran uygulama da henüz yürürlüğe girmemişti. Model değişmişti, sekiz yılı bitirenler ancak bu okullara gidebilecekti. Ama, Temel Eğitim Kanununun 32. maddesi gereğince üniversite yolları bütün meslek okulu mezunlarına açıktı. Bununla birlikte, başvuru sayısı 2400'ün biraz üzerinde olmuştur.

İmam - hatip liselerinin bünyelerindeki ortaokullarda okuyan öğrencilerin son durumu da lise sınıflarına geçmişlerdir. Artık, bu okulların orta kısımlarında öğrenci kalmamıştır. Bu sene, ilk defa, sadece sekiz yılı bitiren öğrenciler bu okullarda olacaklardır. İmam - hatip liselerinin birinci sınıflarında bu sene sadece sekiz yıllık zorunlu eğitimi bitiren öğrencilerden bu okulları tercih edenler olacaktır. Başvuru sayısının genelde böyle 2 binli, 3 binli, bilemediniz çeşitli tanıtım teşvik ve yönlendirmelerle 5 binlere çıktığını düşününüz, nihayet bu yıldan itibaren dört yıl sonra, imam - hatip liselerindeki öğrenci sayısı, bu rakamların bize gösterdiğine göre, 10 binli rakamlar olacaktır. 525 bin rakamı, dört yıl sonra, 600'ün üzerindeki imam - hatip lisesinde, 10 binlere düşecektir. Görünen köy budur, kılavuza da ihtiyacı yoktur.

Bu, şu demektir: İmam - hatip liselerinden, her yıl tahminen 1000 öğrenci mezun olacak demektir. Dört sınıfta 10 bin öğrenci varsa, son sınıfa doğru bunların azaldığını da düşünürseniz, isterseniz bunu ikiye katlayınız, bu kaynağın Diyanet İşleri Başkanlığı'na en abartılı şekilde 2 bin aday koyabileceğini hesaplayabilirsiniz. Bu, 2 bin adaydan da yükseköğrenime, şu veya bu şekilde iştirak edecekleri de düşünürseniz, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın istihdam edebileceği eleman sayısı hiçbir şekilde 1000'i aşmayacaktır. Peki, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ihtiyacı nedir? Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ihtiyacı, her yıl, emeklilik, ölüm, istifa gibi sebeplerle 3 binin üzerinde, 3 bin, 4 bin civarında kadrosu boşalmaktadır. Her yıl yeni 3 - 4 bin imama ihtiyacı vardır. Asgari lise seviyesinde öğrenim görmüş saha elemanına ihtiyacı vardır. Yeni yapılan camileri, her yıl nüfusumuzun yüzde 2 civarında artışına paralel olarak, hatta onun da üstünde cami sayısının artışını da dikkate alırsanız, bu ihtiyaç, yıllar itibariyle sürekli büyüyecek ve kabarmaktadır. Sizin, istihdam imkânınız 1000 civarındaysa, ama ihtiyacınız da 3 - 4 bin, belki 5 bin civarında olacaksa, Türkiye'de cenazelerimizi yıkayacak eleman -herhalde bulacağız, inşallah o günlere tekrar dönmeyeceğiz ama- herhalde camilerimizin mihrapları boş kalacak ve ehli-yetsiz, formasyonsuz insanlara kürsülerimiz, mihraplarımız teslim edilmek gibi bir

sonuç ortaya çıkacaktır.

Ben, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın geleceğiyle, hizmeti açısından geleceğiyle ilgili olarak, bunu ciddi şekilde görüyorum ve bu yasakların önemli bir yöntem, uygulama, mevzuat değişikliği olmazsa, bu sonuçla Türkiye'nin karşı karşıya geleceğini düşünüyorum ve ilgililerin şimdiden bu noktaya eğilmelerinin, gerekli tedbirleri tartışmalarının ve planlamalarının lüzumlu olduğuna bu vesileyle işaret etmek istiyorum.

Tabii, nasıl bir Diyanet İşleri Başkanlığı, nasıl bir statü, nasıl bir model, bu konuda da elbette bir şeyler söylememiz gerekecektir. Ben meseleye, Diyanet İşleri'nin hasbel kader bir müddet başında bulunmuş bir kişi ve bu teşkilatın sıkıntılarını yaşamış bir arkadaşınız olarak, sıkıntıyı iki yönlü görüyorum. Birinin tabiatıyla yasal düzenlemelerle çözülebileceğine inanıyorum. Diğeri de fukahaya kalıyor. Fukaha çözer ya da çözmez. Çözerse, mesele kökten hallolur. Çözmezse, yine bu statü ve bu sistem içerisinde, Diyanet İşleri Başkanlığı, kendi statüsünde yapılacak bir revizyonla, daha rahat bir hizmet kuruluşu haline getirilebilir. Fukahanın çözeceği tarafı, dün burada bir nebze tartışıldı, öteden beri de yavaş yavaş konuşulmaya başlanan meşrulaştırma konusudur. Bu meşrulaştırma olur olmaz bunu bilemem, bu konunun uzmanı da değilim, otorite ilim adamlarımız var. Onlar, zaman içerisinde bu konuyu tartışacaklar ve demokratik, lâik hukuk devleti düzeni içerisinde, din anlayışını ve din hizmetlerini uzlaştıracaklar ya da uzlaştıramayacaklar ya da uzlaştıramayacağını söyleyecekler. Bu konu, artık şurada burada, değişik programlar içerisinde, kısıntı ölçüsünde tartışmalar olmaktan çıkarılıp, bir sivil kuruluşumuzun organizasyonunda, ama konunun esas uzmanlarının behemehal bir araya gelerek tartışmaları gereken bir konu olarak düşünüyorum ve çözebilirlerse, bu konuda bir olumlu sonuç varabilirlerse, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın sıkıntısının bir yanını büyük ölçüde halletmiş olacaklarına inanıyorum. Bununla şunu demek istiyorum: 1978 yılı başında Diyanet İşleri Başkanlığı görevine getirildiğim zaman, bu tarihleri takip eden yaz aylarıydı, belki de güz aylarıydı, Ramazan ayının başlangıcıyla ilgili bir genelge gönderdim bütün müftülüklere. Bu ayla ilgili alınacak tedbirler, yapılacak hizmetler, planlamalar vesaireyi içeriyordu ve Ramazanın da şu gün başlayacağını söylüyordu. Bazı büyük illerimizin ana caddelerine bezler asıldı, bu rejimin Diyanetinin açıklamasıyla Ramazana başlanmaz falan, gerisini söylemiyorum. Tabiatıyla, hakikaten birçok yerlerde, bu rejimin Diyanetinin açıklamalarıyla oruca başlanmadı, bayramda da aynı şey oldu, biz oruç tuttuk, yahut Türkiye genelinde inananlar oruç tuttular, ancak bazı gerçekten toplumda dindar olarak tanınan insanlar da cami kapılarında, Ramazan günü, bayram günü ellerinde simitlerle dolaştılar, Suudi Arabistan'da bayram yapıldı dediler. Yani, onlar, Diyanet İşleri Başkanlığı'na inanmıyorlardı, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı lâik düzenin emrinde, dinin kurallarına göre değil, düzenin kurallarına göre hareket eden bir kurum olarak kamuoyuna yansıtmaya çalışıyorlardı. Halbuki bu konuda, ne rejimin, ne lâikliğin, ne devletin o günkü Başkan

olarak bana hiçbir telkini olmamıştı ve biz olayı tamamen bilimsel anlayış ve yaklaşımla ele almış ve açıklamıştık. Ondan sonra da işi daha geniş platformda tartışmak üzere uluslar arası bir konferans tertip ettik. Bazı esaslar belirledik. Ne bu konferansı düzenlerken, ne bu konferansta bazı kararları alırken de bize devletin herhangi bir ciheti tarafından bir telkinde bulunulmamıştı.

Bu tartışmalar bitti mi? Bitmedi. 2000'li yıllara geldik. Nihayet, üçüncü 1000 yılın girişinde bu konuları tartışıyoruz. Yine hâlâ bu rejimin Diyanetinin ilan ettiği Ramazana, bayrama inanmayanlar var. Fırsat bulsalar, Diyanetin disiplininin oradan yok olduğunu farz etseniz, aynı camide farklı günlerde bayram namazı da kılacaklardı.

Bunun örnekleri Avrupa'da var. Nitekim Avrupa'da, bazı camilerde üst üste iki gün, bazı camilerde de üç gün ayrı ayrı tarihlerde bayram namazı kılan Müslümanlar var, Türk toplumu var.

Tabii, bu konu çözülsürse iş burada biter mi? Diyanet İşleri Başkanlığı'nın statüsünün, halihazırda bulunduğu zeminden behemehal kaydırılması gerektiğini de belirtmek istiyorum. Bu statü, yeterli bir statü mü? Hayır. Bu statü, yeterli bir statü değil. Bu statü, doğru bir statü mü? Bu statü, doğru bir statü değil. Bu statü, kamuoyunda Diyanet İşleri Başkanlığı'na itibar sağlayacak bir statü mü? Değil. Niye değil? Çünkü mevzuat ortadadır, anayasal bir kuruluştur. Tabiatıyla, anayasal bir kuruluş olacaktır, buraya bir itirazımız yoktur. Ancak, Başbakanlığa bağlı, teorik olarak sıradan bir kamu kuruluşu durumundadır. Bir siyasî makama bağlıdır, bağlı kuruluştur. Bir siyasî makamla ilgili kuruluş değildir. Söz gelimi, Başbakan, bakanlar arasında, devlet bakanları arasında görev taksim ederken, Danıştay'ıdır, TRT'sidir, vesaire bazı kurumlar için o bakanla ilgili kuruluşlar listesini verirken, Danıştay'ı, TRT'yi, bazı üst kuruluşları zikrederken, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı bir devlet bakanına bağlı kuruluş olarak kaydetmektedir. Çünkü, kendi kuruluş yasasında da Başbakanlığa bağlı bir kuruluştur. Başbakan, bu yetkisini, genelde bir devlet bakanına devreder ve Diyanet İşleri Başkanlığı bir devlet bakanına bağlı olarak çalışır. Özellikle, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Kanununun yaklaşık yirmi yıl önce, Anayasa Mahkemesince 14 - 15 maddesinin usul yönünden iptal edilmesinden sonra meydana gelen kanunî boşluk, Başkanlığı daha zor bir duruma sokmuş ve olan birtakım yetkileri de bu kanunun bazı maddelerinin iptal edilmesiyle ortadan kalkmıştır.

Tabii, günlük siyasetin anlayışı, hoşgörüsü bu müesseseye saygılı bakışı ya da farklı yaklaşımı sebebiyle, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın günlük siyasetle ilişkileri açısından sıkıntılarının farklı olacağı tabiidir. Bugün durum nedir? Biraz konunun uzağında olduğum için günü değerlendirmek gibi bir niyetim yoktur. Ancak, ilkesel açıdan olaya yaklaşırsak, bu zemin, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın üzerinde bulunduğu zemin kaygan bir zemindir. Yapılacak iş, evvela Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yetki ve sorumluluklarının açık seçik belirlenmesidir. Bu alana siyasetin hiçbir şekilde müdahale etmemesi gerekir. Dinin yorumlanması ve açıklanması dahil, personel tasar-

ruflarına kadar, devletin bu kurumun saygınlığı açısından herhangi bir şekilde müdahale etmemesi esas olmalıdır.

Tabiatıyla, Kuruma istikrar kazandıracak önemli hususlardan biri de Diyanet İşleri Başkanı'nın tayininin, Din İşleri Yüksek Kurulu üyelerinde olduğu gibi bir seçim esasına bağlanmasıdır. Siyasî makam, bu Kurumun başına gelecek zatı belirleme yetkisini elinde bulunduracaksa ve tamamen kendi siyasî takdirleriyle seni beğenmiyorum, artık git deme yetkisine kanunlar açısından sahipse, bu Kuruma itibar kazandırmak mümkün olmayacaktır.

Avrupa'dan çeşitli zamanlarda heyetler gelmiştir. Kilise teşkilatından insanlar gelmiştir. Onlara anlatmışızdır; işte, biz şöyle çalışıyoruz, böyle çalışıyoruz, siyasete karışmıyoruz, siyaset bize karışmıyor falan. Yani, Kurumumuzu prezante etmek için tanıtmak için onlara biraz bilgiler vermişizdir. Sonunda adamların sorduğu bir soru vardır; seni bu göreve getiren kim? Hükümet, Bakanlar Kurulu deyince. Verdiğimiz bütün bilgiler, bu müesseseyi prezante etmek üzere anlattığımız her şey, istifhamlı hale gelmiştir. Sizi bir siyasî makam getiriyorsa, yarın bir başka siyasî makamın tercihi de bir başka türlü olabilmektedir. Demek ki sen günlük siyasetin içindedir. Siyaset seni getirir, bir başka siyaset de seni buradan alır götürür.

Diyanet İşleri Başkanı'nı bu konumdan kurtarmak şarttır. Bunun altını çiziyorum. Ne olacaktır? Biraz seçkin kişilerden oluşan bir seçim kurulu oluşturulacaktır, oluşturulmalıdır. Bu kurulda, Diyanet İşleri Teşkilatı ağırlıkla temsil edilmelidir. İllerden, bölgelerden seçilmiş temsilcilerin ağırlıkla temsil edileceği, yükseköğretim kurumlarımızdan, ilâhiyat fakültelerimizden ilim adamlarımızın temsil edileceği bir seçici kurul oluşturulmalı ve bu kurul, Diyanet İşleri Başkanı adayını ya da adaylarını -iki kişi ya da üç kişi en çok- seçmeli, bir ölçüde de siyasî makama, işte bu iki kişiden birini, ya da üç kişiden birini, sen hangisini uygun görüyorsan bu makamın başına getirebilirsin diyebilmelidir. Bu makama seçilen zâtın görev süresi de mutlaka sınırlı olmalıdır. Süre tartışması ya da seçim usulü tartışması filan açmak gibi bir niyetim yok. Bunlar, ilkesel bazda söylediğim şeylerdir. Bu seçici kurul kimlerden oluşacak, nasıl oluşacak? Kabaca bir şeyler söyledim. Değişik düşünceler, değişik çözümler, fikirler üretilebilir. Ya da görev süresiyle ilgili olarak, ben dört yıl derim, siz beş yıl tercih edebilirsiniz, bir başkası altı yıl olsun diyebilir, bir başkası 5 artı 5 der, bir orta yol bulunur. Bu ciheti o kadar önemli değil.

Tabii Diyanet İşleri Teşkilatı'na, siyasetle ilişkisini doğru şekilde düzenleyen, onu günlük siyasetin müdahalelerine tamamen kapalı hale getiren, Başkana, başı dik bir şekilde, onurlu bir şekilde bu müessesenin başında icraat yapabilen bir konum kazandırabilirsek, bu iyi bir model olabilir. İdeal bir modelden söz etmiyorum. Türkiye'de yaşadığımızı düşünüyorum, her şeyi Türkiye'de ve Türkiye şartlarına göre düşünmemiz, çözümlerini de Türkiye şartlarına göre aramız gerektiğini düşünüyorum.

Tabii bu arada, bu hizmetlerin cemaatlere bırakılmasından ya da başka çözümlerden söz edilebilir, edilmiştir, edilmektedir. Ben bunu çözüm olarak görmüyorum. Belki Sayın Başkanın biraz önce temas ettikleri toplantıda Seyfi Oktay Beyin tepkisi de kuruluşun bugünkü yapısıyla ilgili tepkisi de böyle bir düşünceden kaynaklanıyor olabilir. Ben bunu çözüm olarak görmüyorum. Bu cemaatleşmenin yahut bu işi cemaatlere bırakmanın, Türkiye'de mevcut birtakım cemaatleşmelerin meydana getirdiği huzursuzlukların daha büyük çapta genişleyeceğini, hatta cemaat içi bölünmelerin birtakım rekabet duygularıyla meydana gelebileceğini, meselelerin tarikatar boyutuna kadar uzanabileceğini, tarikatar içerisindeki bölünmelere kadar uzanabileceğini düşünüyorum. Bunun, Türkiye'de bugüne kadar verilmekte olan dinî hizmetler disiplinini bozacağından endişe ediyorum. Buna, benim kapılarım şahsen kapalı. Tabii ki değişik fikirlere, değişik modellere, değişik önerilere saygıyla bakmak gerektiğini de kabul ediyorum. Bunun sakıncalarını, konuşmamın başında ya da bir bölümünde sözünü ettiğim Avrupa modeli bize anlatmaktadır. Avrupa'daki değişik milletlerin din hizmetlerine geçmeye gerek yok. Bizim Türk işçilerinin yoğun olarak bulunduğu şehirlerde, yerleşim merkezlerinde de bugün, halihazırda, bilebildiğim kadar, iki tane cemaat, iki tane siyasi örgüt vardır. Bu camileri, bu iki siyasi örgütle, bu iki cemaat kuruluş yönetiyor. Bunlar arasında zaman zaman ciddi rekabetler, gerginlikler meydana gelmiş. Diyanet İşleri Başkanlığı, bunları bir çatı altında toplamak için çok ciddi çalışmalar yapmış olmasına rağmen, büyük ölçüde bir toparlama meydana getirmişse de yine de bu bölünmelere son verememiştir. Bu bölünmüşlük Avrupa'daki Müslüman Türk işçilerimizin ibadethanelerinde devam etmektedir. Tabii aralarındaki ilişkiler zaman zaman yumuşamıştır, zaman zaman gerginleşmiştir. Bu bir ayrı konudur. Ama esas itibarıyla, bu işin bir düzen ve disiplin içerisinde yürütülmesinin doğru olacağını düşünüyorum.

Bir bakıma da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın neredeyse bir asra yakın geçmişi itibarıyla olaya bakarsak, gerçekten Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı din hizmetlerinde birliği sağlamıştır. Yönetimde zaman zaman zaafklar, yetersizlikler görülmüş olabilir; ancak, bu hizmetler Türkiye'de bir disiplin altında olabilmıştır ve bu disiplin altında bu hizmetler bugünlere taşınabilmıştır. Tabii buna rağmen yer yer mahallî bazı sıkıntılar geçmişte de olmuştur, bugün de vardır, bundan sonra da olacaktır. Ancak bunlar hiçbir zaman bütünlüğü zedeleyici ölçüde olmamıştır.

Ben, benden sonraki konuşmacılara da fırsat vermek için sözlerimi burada toparlamak istiyorum ve özetle diyorum ki Diyanet İşleri Başkanlığı'na, bugünkü kaygan zemininden Diyanet İşleri Başkanlığı'nı çıkararak bir statü behemehal kazandırılmalıdır. Ancak ne yazık ki bu konuda fazla ümitvar olmadığımı da söylemek istiyorum. Böyle, kör total bir yasayla, 14 ya da 15 maddesi olmayan bir yasayla, atamalarla ilgili maddesi iptal edilmiş, niteliklerle ilgili maddesi iptal edilmiş, merkez kuruluşuyla ilgili maddesi iptal edilmiş, taşra kuruluşuyla ilgili maddesi iptal edilmiş bir

yasayla Diyaneti idare etmek siyasetin işine geliyor. 14 yıl önce emekliliğimi talep ederken, gerekçelerimden biri de günün başbakanına "bu kör topal yasa olmuştur." Rahmetli Özal: "Hocam bunu çıkaracağız artık" demiştir bana, bekle demiştir. Bir yıl daha bekledikten sonra çıkmadığını, çıkmayacağını anlamış olarak emekliliğimi talep ettim, ayrıldım. Benden sonra Sayın Yazıcıoğlu kardeşimiz göreve geldi. Onun da ilk hevesi, iyi biliyorum, bir an önce bu yasanın çıkarılması, bu konuda siyaset adamlarından aldığı bazı vaatlerdi. Ben tabii, onun işin başında bu ümitvar tutumunu memnuniyetle telakki etmekle birlikte, içimden geçenleri söylemedim ve fazla bekleme, sen de beklersin ama bu iş çıkmaz, demedim. Ancak galiba, beş yıl gibi bir süre de Sayın Yazıcıoğlu bekledi, bu kanun yine çıkmadı.

Her yıl bütçe müzakerelerinde bu kanun konuşulur. İlgili bakanlar hep inşallah bu dönem biz çıkaracağız derler ve en son parlamentoda yaptığım temenni mahiyetindeki, eleştiri mahiyetindeki konuşmaya, ilgili sayın bakanımız "inşallah bu bize nasip olacak" da demiştir. Ama galiba, kimseye nasip olacağı da benzememektedir. Teşekkür ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN - Hocamıza çok teşekkür ediyorum.

Birçok konuda aydınlandım, birçok konuda da bazı düşüncelerimin teorik sahadan kalmadığı, gerçekte de uygulamada da onların doğrulandığını en yetkin ağızdan duymak beni gerçekten mutlu etti.

Sona bırakamıyorum, hemen vurgulamak istiyorum. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın olabildiğince özerk bir statüye kavuşturulması, siyaseten hiçbir yere bağlı olmaması konusunda bendenizin de hiçbir ümidi yoktur. Bizim ülkemizde, yasama meclisine gelenler, siyaset adamları özerk kuruluş kavramını istememektedirler, ondan nefret etmektedirler. Nitekim, 1961 Anayasası yapılırken, iki tane özerk kuruluş öngörülmüştür, TRT ve üniversiteler. Tabii o anayasanın mimarı, benim şimdi oturmaktan onur duyduğum kürsünün başkanı Sıddık Sami Onar ve anayasa projesini hazırlayanların büyük bir çoğunluğu da yine aynı kürsünün öğretim üyeleri olduğu için bir nevi nalıncı keseri gibi üniversitelerin özerkliğini anayasal güvenceye bağladılar ve dediler ki kendi aralarından seçilen kendi organları eliyle yürütülür. TRT için bu denilmedi, TRT kanuna bırakıldı sadece. Kanuna bırakıldığı için de TRT genel müdürünün seçimine ilişkin kanun maddesi değiştirilmek suretiyle TRT'nin özerkliği lafta kaldı. Bizim üniversite 1982'ye kadar direnebildi. 1982'de de işte rektörün bilmem kim tarafından atanması, dekanın şunun tarafından atanması vesairesiyle bu özerklik de ortadan tamamen kaldırıldı. O bakımdan da Diyanet İşleri Başkanlığı gibi siyasilerin kendi emellerine araç olarak kullanmaya tevessül edebilecekleri büyük bir gücü, pek tabii olarak onlar o teşkilatın gereklerine bırakmazlar. O bakımdan da hangi kanun çıkarsa çıksın, hatta biraz önce vurguladığım gibi anayasanın içine bi-

le konulsa, onlarla başa çıkma imkanı yoktur.

Rahmetli Özal'ın ortaya attığı, benim tarafımdan söylenen ve çok hoşuna giden, biraz onu eleştiri vesilesiyle ifade ettiğim bir söz vardır. Thomas Jefferson isimli yüksek mahkeme başkanlığı da yapmış bir Amerikan Başkanı: "Siyasileri zaptedebilenin tek yolu, onları anayasaya bağlamaktır." demiş. Amerika Birleşik Devletleri için belki geçerli ama, bizde anayasaya bağlamak da yetmiyor, o sosyolojik bir olgu. Allah'a sığınmamız, emanet olmamız gerekiyor bu konuda da.

Efendim, İngilizlerin bir sözü vardır; derler ki: "Bilen yapar, bilmeyen öğretir." Bu, Sayın Yazıcıoğlu için geçerli bir söz değil. O öğretiyor ama yaptı da bu işi fiilen. O bakımdan da şimdi sözü Sayın Yazıcıoğlu'na bırakıyorum. Buyurun efendim.